

Handläggare: Anette Agenmark
Telefon: 08-508 25 008

Till
Socialtjänst- och
arbetsmarknadsnämnden

Rapport från FUT II - implementeringsprojektet - mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden godkänner rapporten för egen del.
2. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen för kännedom.
3. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

I föreliggande rapport presenteras resultatet av det projekt som har genomförts inom Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden under 2009 för att stödja stadens fortsatta arbete mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

För första gången kan sammanhållen årsstatistik över felaktiga utbetalningar och dess orsaker presenteras, och statistiken visar att felaktiga utbetalningar, av olika orsaker, förekommer i stor utsträckning och till betydande kostnader.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats vid staben inom socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor.

Bakgrund

Socialtjänstnämnden har sedan oktober 2007 haft i uppdrag av kommunfullmäktige att utreda omfattningen av felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd i Stockholm samt att komma med förslag på åtgärder för att minska felaktigheter och bidragsbrott i framtiden.

I syfte att utreda förutsättningarna för stadens fortsatta arbete mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott bedrevs under perioden 2008-06-02–2008-12-31 en förstudie, FUT-projektet, inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Resultatet av förstudien presenterades i en särskild rapport, Dnr 3.1–0008/2009.

Inom ramen för förstudieprojektet lades grunden för det fortsatta arbetet med att stävja felaktiga utbetalningar. Inriktningen är att det ska bli rätt från början, men om fel ändå uppstår ska pengarna alltid återkrävas och om felen från den sökandes sida är uppsåtliga ska polisanmälan göras. Under förstudien utreddes de legala förutsättningarna och utredningsmetoder och rutiner utarbetades. Dessutom utvecklades en särskild utredningstyp för felaktiga utbetalningar i stadens verksamhetssystem (paraplysystemet) för dokumentation och statistikinsamling. Vidare utarbetades informationsmaterial till de sökande samt en vägledning som stöd för handläggarnas arbete. I vägledningen sammanställdes kontrollmetoder, arbetssätt och utredningsmetoder både för det reguljära arbetet med handläggning av biståndsansökningar och för de särskilda utredningarna av felaktiga utbetalningar och misstänkta bidragsbrott.

Av förstudien framkom att det fanns ett stort behov av verksamhetsstöd och utbildning vid stadens förvaltningar både när det gällde det förebyggande arbetet och när det gällde att upptäcka och utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. FUT-projektet förlängdes därför ett år, 2009-01-01–2009-12-31, med det nya uppdraget och inriktningen att implementera framtagna metoder och arbetssätt. Upplägget var att varje förvaltning skulle tillsätta egna lokala FUT-utredare och

att projektet skulle tillhandahålla stadsövergripande verksamhetsstöd, anordna utbildningar samt vidareutveckla och följa upp arbetet under 2009.

I föreliggande rapport presenteras resultatet av projektet.

Förvaltningens synpunkter

Utifrån de erfarenheter och resultat som redovisas i rapporten är förvaltningens bedömning att ett metodiskt arbete för att förhindra felaktiga utbetalningar är en viktig komponent i arbetet med ekonomiskt bistånd, såväl ur ekonomisk synpunkt som ur legitimitets- och kvalitetssynpunkt.

I det initiala uppdraget 2007 från kommunfullmäktige ingick det att utreda omfattningen av felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd i staden. När satsningen på arbetet mot felaktiga utbetalningar inleddes 2008 fanns en ganska allmänt utbredd uppfattning vid stadens förvaltningar om att felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd var mycket ovanliga, oavsett om det gällde fel i handläggningen eller på grund av oriktiga uppgifter från de sökande. En vanlig uppfattning var också att felen rörde ganska obetydliga belopp som det inte var mödan värt att återkräva eller polisanmäla.

Den statistik som nu är möjlig att ta fram visar att enbart de felaktiga utbetalningar som har hunnit utredas och stoppats under 2009 uppgår till nästan 8,5 mnkr. När det uppdragas att de uppgifter som lämnats vid ansökan är felaktiga slutar dessutom många hushåll att ansöka om bistånd, eftersom de inte har ett verkligt behov. I förlängningen medför detta, utöver den besparing som görs i och med att bistånd på felaktiga grunder stoppas, att när dessa personer inte längre belastar systemet blir det mer tid och resurser över till stöd för de biståndssökande som verkligen inte kan få sitt behov av försörjning tillgodosett på annat sätt. I detta sammanhang kan det nämnas att 8,5 mnkr ungefär motsvarar kostnaden för 20 heltidsanställda socialsekreterare.

Eftersom det saknas nationell statistik, och då det tidigare inte heller har funnits något sammanhållet uppföljningssystem för felaktiga utbetalningar i staden, innebär det att det inte finns något jämförelsematerial om man vill värdera resultatet. Staden kommer främst ha möjlighet att jämföra sin egen verksamhet över tid. Statistiken har dock inte bara ett jämförelsevärde utan bidrar även till att öka kunskapen om vad som orsakar felen och möjliggör därmed åtgärder utifrån detta. Statistiken bidrar även till ett medvetandegörande om att felaktiga utbetalningar, av olika orsaker, förekommer i mycket i stor utsträckning och till betydande kostnader.

Jämfört med 2008 har det skett en markant ökning av såväl antalet uppmärksammade fel som åtgärder med anledning av detta. Förvaltningens bedömning är

att det är svårt att värdera det faktum att så många felaktigheter har upptäckts. Å ena sidan är det positivt att felen upptäcks och felaktiga utbetalningar stoppas, men å andra sidan är det bekymmersamt att felaktigheter har kunnat uppstå i så stor utsträckning som siffrorna visar. Troligen indikerar dock de många upptäckta felaktigheterna att satsningen mot felaktiga utbetalningar har givit resultat. I takt med att personalen fått mer kunskap och uppmärksamheten på felaktigheter ökat, har även antalet upptäckta fel som behöver åtgärdas blivit fler. På sikt bör dock antalet uppdragade felaktigheter kunna minska i och med införandet av ett mer förebyggande arbetssätt redan vid biståndsprövningen, dvs. redan innan pengarna har betalats ut.

Antalet uppmärksammade felaktigheter, och på grund av detta inledda utredningar och återkrävda belopp, varierar mellan nämnderna. Nämnderna skiljer sig dock både storleksmässigt gällande totalt antal bidragshushåll och har dessutom kommit olika långt när det gäller att systematisera sitt arbete. Antalet inledda utredningar ska därför inte ses som något mått på hur mycket felaktigheter som de facto förekommer vid respektive nämnd. Även om förvaltningarna i dagsläget har kommit olika långt är bedömningen att implementeringen av inriktning och arbetssätt har fallit väl ut. Stadens förvaltningar har på en relativt kort tid i sammanhanget, drygt ett år, i stort tagit till sig fördelarna och engagerat inlett ett aktivt och strukturerat arbete mot felaktiga utbetalningar.

När det gäller anledningen till förekomsten av felaktiga utbetalningar redovisas i rapporten att den dominerande orsaken är att den sökande undanhåller inkomster som påverkar rätten till bistånd. Det gäller i nästan hälften av de uppmärksammade ärendena. Rapporten visar även att många felaktiga utbetalningar inte skulle ha behövt inträffa om ärendet hade handlagts på ett riktigt sätt, och beslut hade fattats med utgångspunkt i ett fullständigt beslutsunderlag. I samband med den senaste revideringen av riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd omarbetades och kompletterades därför avsnittet som rör själva ärendehandläggningen med mer utförliga anvisningar. Utgångspunkten var bland annat de erfarenheter och den verksamhetsutveckling som har skett när det gäller arbetet mot felaktiga utbetalningar. Stor vikt läggs vid korrekt och rättsäker handläggning och dokumentation, noggranna kontroller och tydlig information till den sökande.

Rapporten visar även på vissa svagheter när det gäller förvaltningarnas kontrollsystem och interna rutiner. Förvaltningarna behöver bland annat införa rutiner för löpande uppföljning av kvaliteten på de utredningar som ligger till grund för beslut om bistånd.

Sammanfattningsvis är förvaltningens bedömning att arbetet mot felaktiga utbetalningar har kommit igång på ett tillfredsställande sätt vid stadens

förvaltningar. När det gäller handläggning och utredningsmetoder när felaktiga utbetalningar och misstänkta bidragsbrott upptäcks finns en solid grund att stå på i enlighet med lagstiftningen och med stöd i riktlinjer och utbildningsmaterial. Det finns dock ett fortsatt behov av samordning och verksamhetsstöd i form av utbildning, myndighetssamverkan och konsultativt stöd. Dessutom behövs stöd för att komma igång med att genomföra gemensamma riskanalyser ute på enheterna, för att utifrån dessa utveckla de interna rutinerna, samt stöd för att införa systematiska eftergranskningar för att bland annat upptäcka undanhållna inkomster.

Det FUT-projekt som under 2010 bedrivs inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor kommer att tillhandahålla stöd i enlighet med dessa behov. Det nya projektet kommer dock att fokusera mer på att höja kvaliteten i utredningar och dokumentation i samband med biståndsansökan för att utbetalningarna ska bli rätt från början. Huvudinriktningen för 2010 års projekt blir alltså ”rätt utbetalningar”, dvs. RUT- projektet.

Avslutningsvis kan förvaltningen komplettera rapporten med att staden i januari 2010 fick den första domen efter en anmälan enligt bidragsbrottslagen. En man dömdes av tingsrätten för bidragsbrott enligt 2 § bidragsbrottslagen till villkorlig dom och dagsböter. Han ska dessutom utge skadestånd till stadsdelsnämnden med 16 774 kr jämte ränta på beloppet enligt 6§ räntelagen från den 31 januari 2009 till dess betalning sker.

Bilaga

Rapport från FUT II - implementeringsprojektet – Ett projekt för att stödja stadens fortsatta arbete mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, december 2009.